

7.6.2018, päivitetty 1.2.2019

Taksimarkkinoiden avaaminen kilpailulle ja taksitoimialan kilpailuvalvonnan painopisteet

Tausta

Tämän muistion tarkoituksena on esitellä yleiset periaatteet ja keskeiset kilpailulain säännökset, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) arvioi mahdollisia taksialaan liittyviä kilpailunrajoitusasioita liikennepalvelulain (320/2017) voimaantulosta 1.7.2018 alkaen.

Taksimarkkinat avautuvat kilpailulle 1.7.2018, kun uusi liikennepalvelulaki¹ astuu voimaan. Liikennepalvelulaille yhdistetään ja uudistetaan henkilö- ja tavaraliikennettä koskevat säännökset. Uudistus muuttaa samalla myös taksijärjestelmää ja -markkinoita olennaisesti. Lupakiintiö-, asemapaikka- ja enimmäishintasääntelyistä luovutaan sekä taksien ajovelvoite poistuu.

Koska taksien tarjonnan määrä ja hinnoittelu ovat määrättyneet välittömästi sääntelyn kautta, ei tavanomaisen markkinamekanismi ole toiminut taksialalla. Voimassa ollut taksisääntely on luonut otollisen ympäristön potentiaalisille kilpailunrajoituksille, joihin KKV:n ei kuitenkaan sääntelystä johtuen ole ollut tarkoituksenmukaista puuttua. KKV on saanut uudistusta edeltävien vuosien aikana lukuisia toimenpidepyyntöjä ja muita yhteydenottoja koskien mahdollista kilpailun rajoittamista taksialalla. Näissä on ollut kyse muun muassa tilausvälitykseen pääsystä ja tilausvälityksen hinnoittelusta ja ehdoista, ajovuoron ulkopuolisten autoilijoiden syrjinnästä tilausvälityksessä, maksupäätelaitteiden ja muiden teknisten välineiden käytön rajoittamisesta, kartelleista ja kielletyistä yhteistarjouksista kuntien järjestämissä tarjouskilpailuissa sekä Kelan sähköisestä suorakorvausjärjestelmästä.

Koska keskeiset kilpailukeinot ovat taksialalla olleet säännellyt, ei KKV:n suorittamalla tutkinnalla ja siitä saatavilla tuloksilla ole ollut olennaista merkitystä kilpailulain perustavoitteen eli terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaamisen kannalta. Vaikka KKV olisi tutkinut ja sen perusteella puuttunut taksialalla esiintyviin kilpailunrajoituksiin, puuttuminen ei todennäköisesti olisi johtanut siihen, että terve taloudellinen kilpailu taksimarkkinoilla olisi toteutunut. Tämän vuoksi suurin osa taksialaa koskevista toimenpidepyynnöistä on jätetty tutkimatta kilpailulain 32 §:n mukaisina päätöksinä.

Markkinoiden vapautuessa tämä lähtökohta muuttuu ja taksimarkkinoiden kilpailuvalvonnasta tulee osa KKV:n keskeistä tehtävää, terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaamista. Sen lisäksi, että sääntelystä luopuminen ja markkinoiden avaaminen kilpailulle tuovat alalle hyvin todennäköisesti uusia toimijoita, johtavat sääntelymuutokset uudenlaiseen toimintaympäristöön myös alalla jo tällä hetkellä toimiville elinkeinonharjoittajille.

Mitä kilpailuviranomainen valvoo taksimarkkinoilla?

Yleistä

Taksimarkkinoiden avautuminen kilpailulle tuo mukanaan muutoksia taksialan markkinadynamiikkaan ja elinkeinonharjoittajien toimintatapoihin. Toisin kuin aiemmin, kilpailulainsäädännön toimeenpanolla voidaan osaltaan turvata tehokkaasti toimivat markkinat kuluttajan eduksi. Kilpailukeinot eivät enää ole

¹ Ks. tarkemmin hallituksen esitys eduskunnalle liikennekaareksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 161/2016).

7.6.2018

säänneltyjä, joten KKV voi jatkossa puuttua taksimarkkinoilla tapahtuviin kilpailulain vastaisiin menettelyihin täysimääräisesti normaalin toimivaltansa puitteissa aivan kuten kaikilla muillakin vapaan kilpailun piirissä olevilla markkinoilla.

Markkinoiden avautuessa alalla voi ilmetä sekä kiellettyjä elinkeinonharjoittajien välisiä sopimuksia että määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Tällaisissa tilanteissa KKV voi puuttua elinkeinonharjoittajien menettelyyn esimerkiksi kieltämällä kyseisen menettelyn tai hyväksymällä elinkeinonharjoittajien esittämät sitoumukset haitallisten kilpailuvaikutusten poistamiseksi. Vakavimpien kilpailunrajoitusten osalta KKV voi puolestaan esittää markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä, joka voi enimmillään olla 10 prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai näiden yhteenliittymän liikevaihdosta siltä vuodelta, jona elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä viimeksi osallistui rikkomukseen.

Käsillä olevassa tilanteessa, jossa aiemmin säännelty toimiala avataan kilpailulle, on syytä kiinnittää lisäksi erityistä huomiota menettelyihin, joiden tarkoituksena on estää tai haitata markkinoiden avautumista. Tällaisia menettelyjä voivat esimerkiksi olla perinteisten toimijoiden yhteistyö uusien markkinoille tulijoiden toiminnan vaikeuttamiseksi tai estämiseksi, tai vastaavasti perinteisen vahvassa asemassa olevan toimijan oman aseman suojelu kilpailulain vastaisiin menettelyihin. Tällaiset markkinoiden avautumiseen kohdistuvat rajoitukset ovat erityisen haitallisia terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun toteutumisen kannalta, ja virasto tulee toiminnassaan painottamaan tämänkaltaisten asioiden tutkintaa. KKV ei kuitenkaan voi hyväksyä yksittäisiä menettelyitä etukäteen. Elinkeinonharjoittajien on itse arvioitava toimintatapojaan ja huolehdittava oman toimintansa lainmukaisuudesta.

Elinkeinonharjoittajien väliset kielletyt kilpailunrajoitukset

Taksivälityskeskukset ovat Suomessa perinteisesti rakentuneet siten, että yhtiön välityksessä olevat taksiautoilijat ovat keskenään kilpailevia itsenäisiä elinkeinonharjoittajia.² Siten sopimuksia, joita autoilijat tekevät keskenään joko suoraan tai välityskeskuksen toiminnan puitteissa, arvioidaan kilpailulain 5 §:n ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 artiklan³ mukaisina elinkeinonharjoittajien välisinä sopimuksina. Myös yksittäinen taksielinkeinonharjoittaja voi olla vastuussa kilpailulain 5 §:n vastaisesta menettelystä.

Kilpailulain 5 §:n 1 momentin mukaan sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä.

Kilpailulain 5 §:n 2 momentin mukaan kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset tai menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja, joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja, joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä, joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suoriin sovelletaan erilaisia ehtoja siten, että kauppakumppanit asetetaan epäedulliseen kilpailuase-

² Tilanteessa, jossa tilausvälitysyhtiö omistaa välitykseensä kuuluvat autot ja autoilijat ovat työsuhteessa yhtiöön, ei tilausvälitysyhtiöön kuuluvien autoilijoiden välillä tehdyissä sopimuksissa ole kyse kilpailulain 5 §:n tarkoittamista elinkeinonharjoittajien välisistä sopimuksista.

³ Kilpailulain ohella Suomessa ovat voimassa EU:n kilpailusäännöt. Unionin alueella vaikuttavaan kilpailunrajoitukseen sovelletaan aina EU:n kilpailusääntöjä, jos rajoitus voi vaikuttaa merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

7.6.2018

maan tai joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

KKV painottaa kilpailuvalvonnassaan erityisesti kilpailulain 5 §:ssä tarkoitettujen kilpailevien elinkeinonharjoittajien välisten kiellettyjen sopimusten tutkintaa. Jos kyse on esimerkiksi kartellista, kartellin kieltämisen lisäksi KKV esittää lähes aina kartelliin osallistuneille elinkeinonharjoittajille seuraamusmaksua, jonka markkinaoikeus määrää maksettavaksi.⁴

On kuitenkin huomioitava, ettei kaikenlainen kilpailijoiden välinen yhteistyö ole kiellettyä. Sen lisäksi, että kilpailijoiden välinen yhteistyö ei aina ole kilpailua rajoittavaa, on myös mahdollista, että yhteistyö rajoittaa kilpailua jossain määrin, mutta tästä huolimatta se tehostaa markkinoiden toimintaa kokonaisuutena ja hyödyttää viime kädessä siten kuluttajaa. Horisontaalisesta yhteistyöstä voi aiheutua taloudellista tehokkuutta esimerkiksi silloin, kun yhteistyö mahdollistaa tehokkaamman riskien jakamisen, kustannussäästöjä, investointien lisääntymisen, taitotiedon yhdistämisen, tuotteiden laadun ja tuotevalikoiman parantumisen sekä innovaatioiden nopeamman tuomisen markkinoille.⁵

Kilpailulain 6 §:ssä säädetään niin sanotun tehokkuuspuolustuksen toteutumisen edellytyksistä. Jos elinkeinonharjoittajien välinen sopimus täyttää kaikki kilpailulain 6 §:ssä luetellut edellytykset, ei kyse ole kilpailulain vastaisesta menettelystä. Tehokkuuspuolustus täyttyy, jos 1) yhteistyö osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä; 2) jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä; 3) ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja 4) ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä. Kaikkien kilpailulain 6 §:n mainittujen edellytysten on täytyttävä, jotta lähtökohtaisesti kilpailulain 5 §:n vastaisen sopimuksen voidaan katsoa olevan 6 §:ssä tarkoitettua poikkeuksen piirissä.

Taksielinkeinonharjoittajien yhteistyön kilpailulainmukaisuuden arvioinnissa otetaan huomioon yllä esitellyt seikat. Ensimmäisenä KKV arvioi, aloittaako se asiassa tutkinnan. Kilpailulain 32 §:n mukaisesti KKV jättää asian tutkimatta, jos ei voida pitää todennäköisenä, että kyseessä on 5 tai 7 §:ssä tarkoitettu kilpailunrajoitus, kilpailua kyseisillä markkinoilla voidaan epäillä kilpailunrajoituksesta huolimatta pitää kokonaisuudessaan toimivana tai asiaa koskeva toimenpidepyyntö on ilmeisen perusteton. Mikäli yksikään kilpailulain 32 §:n edellytyksistä ei täyty, aloittaa KKV asiassa yksityiskohtaisemman selvityksen. Jos tutkinnan aikana havaitaan, että menettely ei rajoita kilpailua, poistetaan asia käsittelystä. Jos menettelyn taas katsotaan rajoittavan kilpailua, on tutkinnan kohteena olevalla elinkeinonharjoittajalla mahdollisuus perustella kilpailulain 6 §:n mukaisesti, miksi yhteistyö sen kilpailua rajoittavasta luonteesta huolimatta tehostaa markkinoiden toimintaa ja hyödyttää kuluttajaa. Vasta tämän jälkeen KKV tekee päätöksen siitä, kieltäkö se menettelyn ja onko asiassa aihetta esittää seuraamusmaksua markkinaoikeudelle.

⁴ Komissio määrittelee kartellin seuraavasti: "Kartellit ovat kahden tai useamman kilpailijan välisiä sopimuksia ja/tai yhdenmu-
kaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoituksena on yhteensovittaa niiden kilpailukäyttäytymistä markkinoilla ja/tai vaikuttaa
merkityksellisiin kilpailuparametreihin esimerkiksi seuraavanlaisilla tavoilla: vahvistamalla osto- tai myyntihintoja tai muita
kauppaehtoja, jakamalla tuotanto- tai myyntikiintiöitä tai markkinoita mukaan lukien tarjouskeinottelun avulla, rajoittamalla
tuontia tai vientiä ja/tai kohdistamalla muihin kilpailijoihin kilpailunvastaisia toimia." Ks. tarkemmin komission leniency-tie-
donanto.

⁵ Ks. esim. komission tiedonanto – Suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltami-
sesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, (2011/C 11/01), annettu 14.1.2011, s. 21–25.

7.6.2018

Keskenään kilpailevien elinkeinonharjoittajien välinen hintayhteistyö ja markkinoiden jakaminen ovat lähtökohtaisesti haitallisimpien kilpailunrajoitusten joukossa. Taksimarkkinoilla esimerkiksi taksiautoilijoiden yhteisesti sopimia enimmäishintoja tai ajovuorolistojen laatimista voidaan pitää tällaisina kilpailunrajoituksina. Tällaiset menettelyt voivat olla sallittuja vain poikkeustilanteissa. Tilausvälityskeskusten ja yksittäisten autoilijoiden tulee arvioida yhteistyötä edellä kuvatun arviointikehikon mukaisesti ja erityisesti kiinnittää huomiota siihen, missä määrin yhteistyö synnyttää tehokkuutta, josta hyötty viime kädessä loppukuluttaja. Hyötyjen on oltava haittoja suurempia. Yhteistyön on myös oltava välttämätöntä tehokkuuden syntymiseksi ja kilpailua ei saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä. Voi olla esimerkiksi mahdollista, että joitakin tuotteita tai palveluita ja kuluttajaa hyödyttävää tehokkuutta voidaan saada aikaiseksi vaihtoehtoisilla toimintatavoilla, jotka ovat vähemmän kilpailua rajoittavia, kuin elinkeinonharjoittajan valitsema toimintatapa.

Suomessa taksitoimiala on järjestynyt siten, että taksikyytien markkinoilla keskenään kilpailevat elinkeinonharjoittajat ovat muodostaneet yhteenliittymiä, niin sanottuja tilausvälityskeskuksia, joiden puitteissa taksiautoilijat sopivat pääasiassa taksivälitystoiminnan järjestämiseen liittyvistä seikoista. Yksittäisen kilpailua rajoittavan menettelyn moitittavuus riippuu monesta tekijästä. Keskeistä arvioinnissa on esimerkiksi potentiaalisen kilpailua rajoittavan yhteistyön osapuolten markkinavoima. Arviointiin vaikuttaa siten se, kuinka suuri osuus markkinoista on yhteistyön piirissä. Toisin sanoen tietyn yhteistyömuodon kilpailua rajoittava vaikutus voi olla eri maantieteellisillä markkinoilla erilainen riippuen siitä, onko kyseisellä alueella kilpailevia tilausvälityskeskuksia ja kuinka paljon alueella on yhteistyön osapuolten ulkopuolelta tulevaa kilpailupainetta.

Merkitystä kilpailuarvioinnissa on myös sillä, mikä osa tietyn yhtiön tarjottavista palveluista on yhteistyön piirissä. Esimerkiksi taksimarkkinoilla kyytejä voidaan välittää monin eri tavoin. Kyydin voi tilata fyysisesti taksiasemalta, puhelimitse etukäteen tai välittömästi, vilkuttamalla kadulta ja nykyisin myös erilaisten mobiilisovellusten avulla. Mahdolliset kilpailua rajoittavat vaikutukset ja samalla myös tehokkuusperustelut voivat olla keskeisesti toisistaan poikkeavia palvelumuodosta riippuen, esimerkiksi yhteisesti sovittujen enimmäishintojen osalta. Lähtökohtaisesti hintayhteistyö keskenään kilpailevien yritysten välillä on kielletty. Tiettyjen olosuhteiden vallitessa on kuitenkin mahdollista, että syntyy tilanne, jossa kuluttaja saisi hyötyä yhteisesti sovitusta enimmäishinnoista esimerkiksi puhelimitse tilattaessa. Arvioinnissaan KKV ottaisi kuitenkin huomioon, että kuluttajalle saattaa syntyä perusteltu odotus enimmäishinnan soveltumisesta kaikkiin samalla tavaramerkillä tarjottuihin kyyteihin. Enimmäishinnoittelusta mahdollisesti saatava kuluttajahyöty edellyttääkin lähtökohtaisesti, että enimmäishintaa sovelletaan kaikkiin samalla tavaramerkillä tarjottuihin kyyteihin. Taksialalla toimivan yhtiön tulee tarkoin punnita, kuinka se varmistaa, että kilpailusääntöjä noudatetaan ja kuluttaja hyöttyä valitusta menettelytavasta.

Taksialan toimijoiden on kiinnitettävä huomiota elinkeinonharjoittajien välisiä sopimuksia koskeviin kilpailusääntöihin myös erilaisiin julkisiin tarjouskilpailuihin osallistuessaan. Kilpailulain 5 §:n mukaan sopimukset, joilla jaetaan markkinoita, ovat kiellettyjä. Tarjouskartellissa on kyse asiakaskohtaisesta markkinoiden jakamisesta. Kielletyllä tarjouskartellilla tarkoitetaan sopimusta tai siihen rinnastettavaa järjestelyä, jossa tavaran myymistä, ostamista tai palveluksen suorittamista koskevassa tarjouskilpailussa tarjouksen antajat ovat yhteistoiminnassa keskenään kasvattaakseen omia tuottojaan. Kilpailevat elinkeinonharjoittajat eivät saa jättää yhteistarjousta, jos ne olisivat voineet jättää itsenäiset tarjoukset ilman yhteistyötä. Jos yritykset olisivat voineet jättää itsenäiset tarjoukset, yhteistyö voi olla sallittua vain, jos yritykset osoittavat, että kuluttajat hyötyvät yhteistyöstä ja yhteistyö on ollut välttämätöntä tämän hyödyn aikaansaamiseksi.

7.6.2018

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

Taksimarkkinoilla toimivien elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä voi tiettyjen olosuhteiden vallitessa olla myös määräävässä asemassa omalla toiminta-alueellaan. Määräävässä asemassa olevilla elinkeinonharjoittajilla on eräänlainen korotettu huolellisuusvelvollisuus, eli niiden tulee noudattaa tiettyjä määräävässä asemassa olevalle yritykselle asetettuja kriteereitä. Määräävässä asemassa oleva yritys on itse vastuussa siitä, että se noudattaa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevia kilpailusääntöjä.⁶

Kilpailulain 4 §:n mukaan määräävällä markkina-asemalla tarkoitetaan yhdellä tai useammalla elinkeinonharjoittajalla taikka elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä olevaa koko maan tai tietyn alueen kattavaa yksinoikeutta tai muuta sellaista määräävää asemaa tietyillä hyödykemarkkinoilla, joka merkittävästi ohjaa hyödykkeen hintatasoa tai toimitusehtoja taikka vastaavalla muulla tavalla vaikuttaa kilpailuolosuhteisiin tietyllä tuotanto- tai jakeluportaalla.

Kilpailulain 7 §:n ja SEUT 102 artiklan mukaan väärinkäyttöä voi olla erityisesti kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen, tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi, erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppanien samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasetelmaan asettavalla tavalla tai sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Määräävän markkina-aseman toteaminen edellyttää lähtökohtaisesti relevanttien markkinoiden määrittelyä. Puuttuminen taksialalla toimivien elinkeinonharjoittajien toimintaan mahdollisen määräävän markkina-aseman väärinkäytön näkökulmasta tulee siten nojautumaan paljolti siihen, mitkä relevantit markkinat kullakin hetkellä ovat ja voidaanko tietyn elinkeinonharjoittajan katsoa olevan määräävässä asemassa kyseisillä relevantiksi katsotuilla markkinoilla. Taksialalla relevantit markkinat voivat näyttäytyä liikennepalvelulain voimaan tultua hyvinkin erilaisina kuin nyt. Tällä hetkellä tilausvälityskeskukset pitkälti toimivat ainoastaan omilla perinteisillä toiminta-alueillaan, mutta mahdollista on, että uudistuksen jälkeen yhtiöt laajentavat toimintaansa jopa valtakunnalliseksi. Tällä on keskeinen merkitys myös määräävän aseman arvioinnissa.

Tilausvälityskeskuksilla on vahva asema omilla perinteisillä toimialueillaan suhteessa autoilijoihin ja loppuasiakkaisiin. Jos välityskeskus ainoana toimijana alueella välittää yhteiskunnan tukemia kyytejä, tämä vahvistaa asemaa entisestään. On mahdollista, että yhteiskunnan tukemia kyytejä välittävällä tilausvälityskeskuksella on kilpailulain tarkoittama määräävä markkina-asema omalla toiminta-alueellaan.

Määräävän markkina-aseman väärinkäytön osalta KKV priorisoi sellaisten menettelyiden tutkintaa, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on kilpailijoiden toimintaedellytysten estäminen tai vaikeuttaminen. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi välityskeskusten toimenpiteet, jotka vaikeuttavat uusien välityspalveluita tarjoavien toimijoiden markkinoille tuloa esimerkiksi sitomalla perusteettomasti autoilijat

⁶ Ks. määräävässä markkina-asemassa olevan elinkeinonharjoittajan vastuusta tarkemmin esim. EU-tuomioistuimen ratkaisu asiassa 322/81 *Michelin*, kohdat 106–107.

7.6.2018

oman välitystoiminnan piiriin, tai uusien autoilijoiden markkinoille tulon vaikeuttaminen perusteettomasti kieltäytymällä tarjoamasta näille toiminnan kannalta välttämättömiä palveluita. Välityskeskusten on näiltä osin huolellisesti itse arvioitava menettelytapojen lainmukaisuus.

Kuten elinkeinonharjoittajien välisten sopimusten, myös määräävän markkina-aseman väärinkäytön kohdalla tulee huomioida, että tietyt kilpailua rajoittavat menettelyt voidaan eräiden edellytysten vallitessa katsoa oikeutetuksi. EU-tuomioistuin on oikeuskäytännössään määritellyt niin sanottujen objektiivisten perusteiden olemassa olon, joiden nojalla tietty menettely voidaan katsoa hyväksytyksi.⁷ Lisäksi väärinkäyttöä arvioitaessa tulee huomioida, että menettelyn haitallisuus voi vaihdella. Tiedyt menettelyt ovat kilpailulle haitallisempia kuin toiset, mikä toisaalta vaikuttaa myös menettelyn kilpailua rajoittavien vaikutusten ja objektiivisten perusteiden välisen suhteellisuuden arviointiin.

Taksimarkkinoiden avautuessa alalla toimivat yhtiöt pyrkivät todennäköisesti erottautumaan toisistaan aikaisempaa vahvemmin vastatakseen alan lisääntyvään kilpailuun. Tähän tavoitteeseen voidaan pyrkiä erilaisin keinoin, kuten erilaistamalla yhtiön palvelutarjontaa suhteessa kilpailijoihin, muuttamalla hinnoittelumalleja tai pyrkimällä vahvistamaan yhtiön brändimielikuvaa erilaisilla fyysisillä elementeillä, esimerkiksi varustamalla yhtiön välitykseen kuuluvien elinkeinonharjoittajien autot yhtiön tunnuksin. Mikäli taksivälitysyhtiö on määräävässä markkina-asemassa, tulee tämän ottaa huomioon määräävässä asemassa olevalle yritykselle asetetut kriteerit. Tällaisessa asemassa olevan yrityksen tulee muun muassa huolehtia, ettei sen toiminta sulje tehokkaita jo markkinoilla toimivia kilpailijoita tai uusia alalle tulijoita pois markkinoilta sellaisella tavalla, joka ei ole yhdenmukainen kilpailulainsäädännön kanssa. Edellä mainitun kaltainen poissulkeva vaikutus voi taksimarkkinoilla kohdistua toisaalta tilausvälitysyhtiöihin, joiden liiketoimintana on taksien kyydinvälitys ja toisaalta itsenäisiin elinkeinonharjoittajiin, joiden liiketoimintana on taksikyytien ajaminen.

Miten tästä eteenpäin?

Taksimarkkinat tulevat muuttumaan merkittävällä tavalla, kun uusi liikennepalvelulaki tulee voimaan 1.7.2018. Markkinoiden vapautuessa alalla toimivat elinkeinonharjoittajat joutuvat vastaamaan alan lisääntyvään kilpailuun ja samalla arvioimaan uudelleen olemassa olevien tai suunnitteilla olevien sopimustensa ja menettelyidensä kilpailulainmukaisuutta.

Kilpailunrajoitusten tutkinta on kokonaisarviointia, jossa otetaan huomioon esimerkiksi rikkomuksen laatu ja laajuus, moitittavuuden aste sekä rikkomuksen kestoaika. KKV ei voi antaa etukäteistä hyväksyntäänsä suunnitteilla olevalle elinkeinonharjoittajien väliselle sopimukselle tai määräävässä asemassa olevan yrityksen uudelle liiketoimintastrategialle. Kilpailulainsäädännön nojalla on yrityksen omalla vastuulla arvioida toimintansa kilpailulainmukaisuutta. KKV puuttuu menettelyyn ainoastaan toimenpidepyynnön johdosta tai oma-aloitteisesti käynnistetyn tapauskohtaisen tutkinnan perusteella. Markkinoiden avautumisen johdosta taksiala on lisäksi voimakkaassa kehityksen vaiheessa, minkä vuoksi on mahdotonta arvioida etukäteen täsmällisesti kaikkia markkinoihin liittyviä olosuhteita.

Taksimarkkinoiden avaamisen johdosta omien sopimustensa ja menettelyidensä kilpailulainmukaisuutta arvioivien elinkeinonharjoittajien on hyvä peilata toimintaansa toisaalta arvioitavana olevan menettelyn mahdollisten kilpailulle haitallisten vaikutusten ja toisaalta kuluttajan asemaa parantavien te-

⁷ Määräävässä markkina-asemassa olevan elinkeinonharjoittajan toiminnan oikeuttamisperusteet voidaan jaotella objektiiviseen välttämättömyyteen, kilpailuun vastaamiseen ja tehokkuuspuolustukseen. Ks. tarkemmin esim. *Leivo et al*, s. 860–868.

7.6.2018

hokkuusetujen näkökulmasta. Lisäksi itsearviointissa on hyvä ottaa huomioon lakiuudistuksen kilpailun lisäämiseen liittyvät tavoitteet: menettelyt, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on estää tai hidastaa markkinoiden avautumista ja terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun toteutumista, ovat suurella todennäköisyydellä samalla myös kilpailulainsäädännön vastaisia ja siten kiellettyjä. KKV painottaa kilpailuvalvonnassaan erityisesti sellaisia rajoituksia, joiden nimenomaisena tarkoituksena on kilpailun rajoittaminen.